

A televízió előtt

Letörtén vettem tudomásul vasárnap este, hogy **Árkus József** „lelőtte” mai jegyzetemet tervezett témáját a Parabolában: elkajánkodott a kétféle tévéhíradó verseny-

helyzetén, illetve a második eredetiségén. Sebj — gondoltam magamban —, már az is valami, hogy az én szellemem egy nagy szellemmel találkozott.

PLÁGIUM?

Kisvártatva a *Napzártában* a szerzői jog kérdéseit tárgyalták meg a szakemberek. Többek között felvilágosítottak arról, hogy egy művészi vagy tudományos produktum esetében mi tekinthető eredetinek és mi plágiumnak. Kezdetben borzasztó egyszerűnek tűnt a dolog: *plágium az, ami szolgálisan másolja az eredetit. Ez így világos, ám sokkal nehezebb megállapítani azt, hogy mi az eredeti.* Különösen összekuszálta eddigi ismereteimet (de a szakemberekét is) **Baló György** akadémikus kérdése a *dilettáns* és a *profi* televíziózás és videózás eredetiségét illetően, amennyiben a Legfelső Bíróság elnöke kijelentette: az eredetiség a dilettáns munka esetében is bizonyítható lehet, sőt védelmet kaphat, ám magára vessen az, aki előnyben részesíti a profi produkcióval szemben. *A kérdés most már csak az: mi van, ha nem jószántamból veszem meg, hanem rám kényszerítik? Kit perelhetek és hol?*

Ha tehát én most megírom a Tv2 híradójáról azt, amit gondolok, a plágium vétségét követném el, holott lehetséges, hogy öt másodperccel előbb gondoltam végig, mint **Árkus József**. Azonkívül azt sem tudom, hogy a *szolgai másolás* (amely a BBC híradója láttán kétségtelen) *plágiumnak minősül-e*, ha figyelembe vesszük, hogy árucseré-forgalom is van a világon? Nem is szólva tartalmi kérdésekről. Arról, hogy a BBC tudósítói az egész világon jelen vannak — például az Iraknál állomásozó anyahajókon és torpedónaszádokon —, szemben a magyar tudósítókkal, akik között, mióta a szovjet riportert mandátuma lejárt, nincs egyetlenegy eredeti egyéniség sem. És éppen most hol van *Chrudinák Alajos*? Vagy az ő ifjabb utódja?

Azt azért meg kell hagyni, hogy eljött az operatőrök ideje. Lefényképezhetik a Lenin körút minden szögletét, *nincsenek tiltott kapualjak!*

TILTOTT KAPUALJAK

jelzik októbert, tudom, persze, hogy tudom, már rég nem kéne, de nekem még mindig azok őrzik; az út a Nemzeti Múzeumtól a Szervita térig egy egész napon át kapualjról kapualjra a nem csillapuló pergőtűzben; a zsúfolt Ferencesek temploma, amely biztos menedék volt odacipelt sebesülteknek és szerencsésebb járóelőknék, miközben egy fiatal pap az oltár előtt reggeltől estig fennhangon imádkozott — tényleg, ugyan hol van az a pap? **Eörsi Istvánnak** nem is a Kihallgatás című drámája volt igazán megrázó, hanem az előtte és az utána elhangzó beszélgetés. Olyan izgatott volt **Eörsi**, mintha innen a stúdióból elvihetnék az ÁVO-sok, és olyan visszafogett, mint aki nem hiszi, még mindig nem hiszi, hogy szabad. **Schiffer Pál** filmrészletei megadták a magyarázatot arra a lelkiállapotra, amely önmagán is túlélteti a félelmet. Azaz, hogy *már semmi ok a félelemre, a félelem mégis marad, mert már szinte „magánvaló”, mert csekély idő telt el ahhoz, hogy elfeledje önmagát.*

Ezért hát nem is tudom elfogultság nélkül megítélni, hogy **Eörsi István** *Kihallgatás* című színműve művészi szempontból mennyire tökéletes vagy tökéletlen, hiszen azt is külön értékelnem kell, hogy a számos író közül, akik 1956 miatti börtönt viseltek, ő az egyetlen, aki túl tudott

lépni a tragédián, és már nem is tudja, mi az, ami vele történt és mi az, amit a megírás folyamata diktált.

Azt mondja **Eörsi István**: olyan embernek érzi magát, ahogyan most itt ül a képernyő előtt, mint egy rohadt kis kompromisszumokra hajlamos alak, hogyha a holtakhoz méri magát. Őszintén mondom: engem nem érdekelnek sem a gyilkosok, sem az árulók: *történelmi szempontból a megalkuvók az igazán érdekesek.*

Vajda János, aki a végsőkig, az örültségig őrizte 1848 szellemét, **Endrődi Sándor** tanúsága szerint, amikor fél évszázados költői jubileumát a Hatalom megünnepelte, „Az Istenért, ne tegyetek csúffá” felkiáltással a jutalmat négy szemközt vette át. S ezt mondta: „*Én harminc év óta azzal a gondolattal járok föl-alá a világban, hogy itt mindenki gazember. Nem volt igazam.*” Am **Endrődi Sándor** hozzáteszi: „*Ekkor már roncs volt, helyrehozhatatlan ember.*”

Amikor egy felnőtt férfi sír előtttem — mint majdnem sírt **Eörsi**, vagy **Schiffer Pál** filmjének szereplője, akkor én is azt mondom: „*helyrehozhatatlan ember!*” Azt hiszem, hogy ebben az októberi hónapban még sok ilyen „*helyrehozhatatlan*” emberrel fogunk találkozni a televízióban, és sok **Endrődi Sándor**-féle „*megértő*” jellemmel. **K. J.**